DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 12 september 2006 *

I mål C-479/04,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Østre Landsret (Danmark), genom beslut av den 16 november 2004, som inkom till domstolen den 19 november 2004, i målet

Laserdisken ApS

mot

Kulturministeriet,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas och J. Malenovský samt domarna J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, G. Arestis (referent), J. Klučka, U. Lõhmus och A. Ó Caoimh,

* Rättegångsspråk: danska.

generaladvokat: E. Sharpston,
justitiesekreterare: handläggaren K. Sztranc,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 14 februari 2006,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Laserdisken ApS, genom H.K. Pedersen, i egenskap av delägare,

— Polens regering, genom T. Nowakowski, i egenskap av ombud,

— Europaparlamentet, genom K. Bradley och L.G. Knudsen, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska unionens råd, genom H. Vilstrup, F. Florindo Gijón och R. Liudvinaviciute, samtliga i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom W. Wils och N.B. Rasmussen, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 4 maj 2006 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen och giltigheten av artikel 4.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, s. 10) (nedan kallat direktivet eller direktiv 2001/29).

2 Begäran framställdes inom ramen för en tvist mellan Laserdisken ApS (nedan kallat Laserdisken) och Kulturministeriet angående tillämpligheten av 19 § i den danska upphovsrättslagen (ophavsretslov), i dess lydelse enligt lag nr 1051 (lag nr. 1051 om ændring av ophavsretsloven) av den 17 december 2002, på import och försäljning i Danmark av dvd:er som lagligen släppts ut på marknaden utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Tillämpliga bestämmelser

3 Direktiv 2001/29 antogs på grundval av artiklarna 47.2 EG, 55 EG och 95 EG. I artikel 1.1 i direktivet, under rubriken "Tillämpningsområde", föreskrivs att "[d]etta direktiv avser det rättsliga skyddet för upphovsrätt och närstående rättigheter inom den inre marknaden, med särskild tonvikt på informationssamhället".

4 Kapitel II i direktivet har rubriken "Rättigheter och undantag" och omfattar artiklarna 2–5. Artikel 2 handlar om rätt till mångfaldigande, artikel 3 om rätt till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten, artikel 4 om spridningsrätt och artikel 5 om undantag från och inskränkningar av bestämmelserna i de föregående tre artiklarna.

5 Artikel 4 i direktivet har följande lydelse:

"1. Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda all slags spridning till allmänheten, genom försäljning eller på annat sätt, av originalet av deras verk eller av kopior av detta.

2. Spridningsrätten för originalet eller kopior av verket skall ... konsumeras inom gemenskapen ... första [gången försäljning] av exemplaret i fråga, eller ... någon annan form av överföring av äganderätten till detta, görs inom gemenskapen av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke."

6 Enligt artikel 5.2 i direktivet får medlemsstaterna föreskriva undantag från eller inskränkningar av den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 i vissa fall. Enligt artikel 5.3 får medlemsstaterna också föreskriva undantag från eller inskränkningar av de rättigheter som avses i artiklarna 2 och 3 i de fall som räknas upp i denna punkt.

7 I artikel 5.4 i direktivet stadgas att "[o]m medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkning från rätten att mångfaldiga enligt punkterna 2 och 3 får de också föreskriva undantag eller inskränkning från spridningsrätten enligt artikel 4 i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till syftet med det tillåtna mångfaldigandet".

8 Innan direktiv 2001/29 införlivades, föreskrevs i 19 § i den danska upphovsrättslagen att "[n]är ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på annat sätt överlåtits till annan, får exemplaret spridas vidare".

9 Till följd av ändringen av denna lag genom lag nr 1051 av den 17 december 2002, som hade till syfte att införliva direktiv 2001/29, fick 19 § första stycket fortsättningsvis följande lydelse:

"När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på annat sätt överlåtits till annan inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, får exemplaret spridas vidare. När det gäller spridning genom utlåning eller uthyrning skall bestämmelsen i punkt 1 också tillämpas vid försäljning eller annan form av överlåtelse till annan utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet."

10 Enligt artikel 65.2 i avtalet av den 2 maj 1992 om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EGT L 1, 1994, s. 3) (nedan kallat EES-avtalet) återfinns de särskilda bestämmelserna och villkoren avseende immateriell, industriell och kommersiell äganderätt i protokoll 28 och i bilaga XVII till avtalet. Genom gemensamma EES-kommitténs beslut nr 110/2004 av den 9 juli 2004 om ändring av bilaga XVII (Immateriell äganderätt) till EES-avtalet (EGT L 376, s. 45), införlivades direktiv 2001/29 med nämnda avtal.

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

11 Laserdisken är ett vinstdrivande bolag som bland annat säljer exemplar av filmverk till enskilda köpare på sina försäljningsställen i Danmark.

12 Fram till år 2002 hade dessa exemplar till största delen importerats av bolaget från andra medlemsstater i Europeiska unionen men även från tredje land. Det rörde sig i synnerhet om särskilda utgåvor, till exempel amerikanska originalutgåvor, eller utgåvor som spelats in medelst viss teknik. En annan väsentlig del av de produkter som bjöds ut till försäljning var filmverk som tidigare inte hade getts ut i Europa och inte heller skulle ges ut här.

13 Efter att ha konstaterat att dess försäljning hade minskat avsevärt till följd av ovannämnda lagändring, väckte Laserdisken den 19 februari 2003 talan vid Østre Landsret mot Kulturministeriet och gjorde därvid gällande att 19 § i upphovsrättslagen inte var tillämplig i dess lydelse efter införlivandet av artikel 4.2 i direktiv 2001/29. Enligt Laserdisken påverkar de nya bestämmelserna i nämnda paragraf avsevärt dess import och försäljning av dvd:er som lagligen släppts ut på marknaden utanför EES.

14 Till stöd för sin talan vid Østre Landsret åberopade Laserdisken att direktiv 2001/29 är ogiltigt, eftersom artiklarna 47.2 EG, 55 EG och 95 EG inte utgör en korrekt rättslig grund för att anta direktivet.

15 Laserdisken gjorde vidare gällande att artikel 4.2 i nämnda direktiv strider mot internationella avtal som är bindande för gemenskapen på området upphovsrätt och närstående rättigheter, EG-fördragets bestämmelser om inrättande av en konkurrenspolitik, proportionalitetsprincipen inom ramen för kampen mot piratkopiering och, mer allmänt, genomförandet av den inre marknaden, yttrandefriheten, likhetsprincipen och fördragsbestämmelserna om kulturpolitik och medlemsstaternas utbildningspolitik, det vill säga artiklarna 151 EG och 153 EG.

16 De ovannämnda grunderna bestreds i sin helhet av Kulturministeriet. Østre Landsret beslutade att vilandeförklara målet och ställa följande två tolkningsfrågor till domstolen:

"1. Är artikel 4.2 i ... direktiv [2001/29] ... ogiltig?

2. Utgör artikel 4.2 i ... direktiv [2001/29] ... hinder för att en medlemsstat bibehåller internationell konsumtion i sin lagstiftning?"

Prövning av tolkningsfrågorna

Den andra tolkningsfrågan

17 Den hänskjutande domstolen har ställt sin andra tolkningsfråga, som bör prövas först, för att få klarhet i huruvida artikel 4.2 i direktiv 2001/29 utgör hinder för nationella bestämmelser vari föreskrivs att spridningsrätten avseende originalet eller kopior av ett verk skall konsumeras första gången försäljning eller någon annan form av överföring av äganderätten görs av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke utanför gemenskapen.

18 Laserdisken och den polska regeringen har gjort gällande att artikel 4.2 i direktiv 2001/29 inte utgör något hinder för en medlemsstat som vill bevara en sådan konsumtionsregel i sin lagstiftning. Europeiska gemenskapernas kommission har hävdat motsatsen.

19 Enligt artikel 4.1 i direktiv 2001/29 har upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda all slags spridning till allmänheten, genom försäljning eller på annat sätt, av originalet av deras verk eller av kopior av detta.

20 Artikel 4.2 i direktivet innehåller regeln om konsumtion av spridningsrätten. Enligt denna skall spridningsrätten avseende originalet eller kopior av verket konsumeras första gången försäljning eller någon annan form av överföring av äganderätten görs av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke inom gemenskapen.

21 Av detta följer att konsumtionen av nämnda rättighet är underordnad ett dubbelt villkor, nämligen dels att originalet av ett verk eller av kopior av detta har släppts ut på marknaden av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke, dels att detta skett inom gemenskapen.

22 Laserdisken och den polska regeringen har i huvudsak hävdat att artikel 4.2 i direktivet ger medlemsstaterna utrymme att i sin nationella rätt införa eller behålla en konsumtionsregel avseende verk som släppts ut på marknaden inte bara inom gemenskapen utan även i tredje land.

23 En sådan tolkning kan inte godtas. Enligt skäl 28 i direktiv 2001/29 innefattar det upphovsrättsliga skyddet enligt direktivet ensamrätt att bestämma över spridning av verk som ingår i en fysisk vara. Genom den första försäljningen inom gemenskapen av originalet eller kopior av ett verk, om den görs av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke, konsumeras bestämmanderätten över vidareförsäljningen av föremålet inom gemenskapen. Enligt samma skäl bör denna rätt dock inte vara konsumerad då det gäller original eller kopior av ett verk som säljs utanför gemenskapen av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke.

24 Det framgår av själva ordalydelsen i artikel 4.2 i direktiv 2001/29 jämförd med skäl 28 i direktivet att nämnda bestämmelse inte ger medlemsstaterna något utrymme att införa någon annan konsumtionsregel än den om konsumtion inom gemenskapen.

25 Den slutsatsen bekräftas av artikel 5 i direktiv 2001/29, enligt vilken medlemsstaterna får föreskriva undantag från eller inskränkningar av rätten till mångfaldigande, rätten till överföring av verk till allmänheten, rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten och spridningsrätten. Det framgår inte av någon bestämmelse i nämnda artikel att de tillåtna undantagen eller inskränkningarna skulle kunna röra konsumtionsregeln i artikel 4.2 i direktiv 2001/29 och därmed ge medlemsstaterna utrymme att avvika från denna regel.

26 Denna tolkning är dessutom den enda som helt överensstämmer med syftet med direktiv 2001/29, vilket enligt skäl 1 i direktivet är att säkerställa att den inre marknaden fungerar. En situation där vissa stater vad gäller spridningsrätten kunde lagstifta om internationell konsumtion medan andra endast lagstiftade om konsumtion inom gemenskapen, skulle oundvikligen medföra hinder för den fria rörligheten för varor och friheten att tillhandahålla tjänster.

27 Mot bakgrund av vad som anförts, skall den andra tolkningsfrågan besvaras så, att artikel 4.2 i direktiv 2001/29 utgör hinder för nationella bestämmelser vari föreskrivs att spridningsrätten avseende originalet eller kopior av ett verk skall konsumeras genom att detta eller dessa släpps ut på marknaden av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke utanför gemenskapen.

Den första tolkningsfrågan

28 Laserdisken och den polska regeringen anser att direktiv 2001/29, i synnerhet artikel 4.2, skall befinnas strida mot gemenskapsrätten. Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och kommissionen har däremot hävdat att inget av de skäl som åberopats för ogiltighet kan godtas.

Den rättsliga grunden för direktiv 2001/29

29 Laserdisken har hävdat att det var fel att anta direktiv 2001/29 på grundval av artiklarna 47.2 EG, 55 EG och 95 EG, eftersom dessa artiklar inte kan ligga till grund för den regel om konsumtion inom gemenskapen som återfinns i artikel 4.2 i direktivet.

30 Av fast rättspraxis framgår att valet av rättslig grund för en rättsakt enligt gemenskapens ordning för kompetensfördelning skall ske utifrån objektiva kriterier som kan bli föremål för domstolsprövning. Bland dessa kriterier ingår bland annat rättsaktens syfte och innehåll (dom av den 6 december 2005 i de förenade målen C-453/03, C-11/04, C-12/04 och C-194/04, ABNA m.fl., REG 2005, s. I-10423, punkt 54 och där angiven rättspraxis).

31 Det skall därvid noteras att bestämmelserna i artiklarna 47.2 EG, 55 EG och 95 EG, som legat till grund för antagandet av direktiv 2001/29, ger möjlighet att vidta åtgärder som är nödvändiga för att den inre marknaden skall fungera väl vad gäller etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster medelst harmonisering av nationell lagstiftning om innehållet i och utövandet av upphovsrätt och närstående rättigheter.

32 Direktiv 2001/29 har uppenbarligen de syften som avses i ovannämnda fördragsbestämmelser.

33 Enligt skäl 1 i detta direktiv föreskrivs i fördraget att en inre marknad skall upprättas och ett system inrättas som säkerställer att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids. En harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter bidrar till att uppnå dessa mål.

34 I skäl 3 i direktiv 2001/29 anges i det avseendet att den föreslagna harmoniseringen kommer att underlätta genomförandet av den inre marknadens fyra friheter. Enligt skäl 6 i direktivet kan nationellt lagstiftningsarbete utan en harmonisering på gemenskapsnivå leda till betydande skillnader i skyddet och därmed till inskränkningar av den fria rörligheten för varor och tjänster som innehåller eller bygger på immaterialrätt.

35 Av vad som anförts följer att de invändningar som Laserdisken framfört i detta fall vad gäller direktivets rättsliga grund är ogrundade.

Artikel 4.2 i direktiv 2001/29

— Åsidosättande av internationella avtal om upphovsrätt och närstående rättigheter som gemenskapen ingått

36 Den hänskjutande domstolen har inte angett vilka avtal det är som är bindande för gemenskapen och vars bestämmelser skulle kunna åsidosättas genom regeln om konsumtion inom gemenskapen av spridningsrätten i artikel 4.2 i direktiv 2001/29.

37 Laserdisken har inom ramen för sitt yttrande gjort gällande, dock utan att lämna mer precisa uppgifter, att spridningsrätten och konsumtionsregeln i artikel 4.2 i direktiv 2001/29 strider mot bestämmelserna i artiklarna 1 c och 2 a i konventionen angående Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, undertecknad i Paris den 14 december 1960 (OECD). I dessa bestämmelser föreskrivs att OECD "skall ha till ändamål att främja en politik med syfte ... att bidraga till världshandelns ökning på en multilateral, icke diskriminatorisk grundval" och att medlemsstaterna, för att uppnå bland annat detta syfte, skall "främja ett effektivt utnyttjande av sina ekonomiska resurser".

38 Förutom att det argumentet är oprecist, kan det konstateras att de bestämmelser som Laserdisken åberopat, även om det antas att de är bindande för gemenskapen, inte syftar till att reglera frågan om konsumtion av spridningsrätten.

39 Enligt skäl 15 i direktiv 2001/29 uppfylls genom direktivet de internationella förpliktelser som följer av att WIPO-fördraget om upphovsrätt och WIPO-fördraget om framföranden och fonogram antogs den 20 december 1996 under ledning av Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (nedan kallad WIPO). Dessa fördrag godkändes på gemenskapens vägnar genom rådets beslut 2000/278/EG av den 16 mars 2000 (EGT L 89, s. 6).

40 Beträffande spridningsrätten innehåller varken artikel 6.2 i WIPO-fördraget om upphovsrätt eller artiklarna 8.2 och 12.2 i WIPO-fördraget om framföranden och fonogram någon skyldighet för gemenskapen att i egenskap av fördragsslutande part föreskriva någon särskild konsumtionsregel.

41 Det framgår nämligen av ändamålet med ovannämnda fördrag, vilket anges bland annat i första skälet i respektive fördrag, att dessa syftar till att harmonisera bestämmelserna om upphovsrätt och närstående rättigheter.

42 Vad mer specifikt gäller spridningsrätten, uppfyller WIPO-fördraget om upphovsrätt sitt syfte att bidra till harmonisering genom att slå fast att upphovsmän skall ha en ensamrätt att låta göra originalet och exemplar av verket tillgängligt för allmänheten genom försäljning eller annan överföring av äganderätten. Vad däremot gäller konsumtion av denna ensamrätt påverkar fördraget inte möjligheten för de fördragsslutande parterna att bestämma under vilka omständigheter nämnda rätt skall konsumeras efter den första försäljningen. Europeiska gemenskapen kan därmed fördjupa sin harmonisering av nationella lagar även vad gäller konsumtionsregeln. Ovannämnda bestämmelser i WIPO-fördraget om upphovsrätt och i direktiv 2001/29 kompletterar således varandra vad gäller det eftersträvade syftet att harmonisera upphovsrätten.

43 Av vad som anförts följer att påståendet att artikel 4.2 i direktiv 2001/29 strider mot internationella avtal om upphovsrätt och närstående rättigheter som gemenskapen ingått inte kan godtas.

— Fördragets bestämmelser om inrättande av en konkurrenspolitik

44 Laserdisken har gjort gällande att konsumtionsregeln i artikel 4.2 i direktiv 2001/29 förstärker leverantörernas kontroll över distributionskanalerna, vilket skadar den fria konkurrensen. Kärnan i de argument som sökanden i målet vid den nationella domstolen har anfört är att konkurrensen allmänt sett skulle upphävas genom denna konsumtionsregel i kombination med systemet för regionskodning av dvd:er. Vissa verk som släpps ut på marknaden utanför gemenskapen skulle med denna regel aldrig kunna tillhandahållas inom gemenskapen.

45 Den polska regeringen har tillagt att denna konsumtionsregel hindrar främjandet av ökad konkurrenskraft och ger innehavare av upphovsrätter och närstående rättigheter ett skydd för sina intressen som går utöver vad som är motiverat för att uppnå syftet med rättigheterna.

46 Genom sina argument har sökanden i målet vid den nationella domstolen och den polska regeringen i huvudsak gjort gällande att konsumtionsregeln i artikel 4.2 i direktiv 2001/29 hindrar den fria konkurrensen på global nivå.

47 Enligt artikel 3.1 g EG skall gemenskapens verksamhet på de villkor och i den takt som anges i fördraget innefatta en ordning som säkerställer att konkurrensen inom den inre marknaden inte snedvrids. Avdelning VI i fördraget innehåller ett kapitel 1 där artiklarna 81–89 EG, med konkurrensregler, återfinns.

48 Enligt skäl 1 i direktiv 2001/29 bidrar en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter till upprättandet av den inre marknaden och inrättandet av ett system som säkerställer att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids.

49 Av detta följer att den harmonisering som genomförts genom detta direktiv också syftar till att säkerställa att konkurrensen inom den inre marknaden inte snedvrids, i enlighet med artikel 3.1 g EG.

50 Laserdiskens och den polska regeringens linje skulle förutsätta att gemenskapslagstiftaren var skyldig att beakta en princip om fri konkurrens på global nivå när den antog direktiv 2001/29, något som dock varken följer av artikel 3.1 g EG eller av någon annan bestämmelse i fördraget.

51 Av vad som anförts följer att den grund för ogiltighet som avses åsidosättande av fördragets bestämmelser om inrättande av en konkurrenspolitik inte kan godtas.

— Åsidosättande av proportionalitetsprincipen

52 Enligt Laserdisken och den polska regeringen är konsumtionsregeln i artikel 4.2 i direktiv 2001/29 inte nödvändig för att uppnå målet med en inre marknad fri från hinder och lägger större bördor på Europeiska unionens medborgare än vad som är nödvändigt. Bestämmelsen i fråga påstås dessutom ha visat sig vara ineffektiv när det gäller att förhindra spridningen av verk som släppts ut för omsättning inom gemenskapen utan samtycke från innehavare av upphovsrätt eller närstående rättigheter.

53 Det följer av fast rättspraxis att det enligt proportionalitetsprincipen, som ingår bland gemenskapsrättens allmänna rättsprinciper, krävs att de åtgärder som föreskrivs i en gemenskapsbestämmelse är ägnade att leda till att det eftersträvade målet uppnås och att de inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (dom av den 10 december 2002 i mål C-491/01, British American Tobacco (Investments) och Imperial Tobacco, REG 2002, s. I-11453, punkt 122).

54 Sökanden i målet vid den nationella domstolen har i huvudsak kritiserat att gemenskapsinstitutionerna valt en regel om konsumtion av spridningsrätten inom gemenskapen.

55 Domstolen skall därför pröva huruvida införandet av denna regel utgör en oproportionerlig åtgärd i förhållande till de mål som nämnda institutioner eftersträvar.

56 Det skall därvid noteras att olikheterna i nationell lagstiftning när det gäller konsumtion av spridningsrätten direkt kan påverka den inre marknadens möjlighet att fungera väl. Harmonisering på detta område syftar således till att undanröja hinder för fri rörlighet.

57 Enligt skäl 9 i direktiv 2001/29 bidrar upphovsrätt och närstående rättigheter till att bevara och utveckla kreativiteten och gagnar bland annat upphovsmän, utövande konstnärer, producenter och konsumenter. Enligt skäl 10 i direktivet är skydd av immaterialrättigheter nödvändigt för att säkerställa en skälig ersättning för utnyttjandet av verk och möjliggöra en tillfredsställande avkastning på investeringar. I skäl 11 anges vidare att ett effektivt och strikt skyddssystem är ett sätt att se till att det europeiska kulturskapandet och den europeiska kulturproduktionen får nödvändiga resurser och för att värna om skapande och utövande konstnärers självständighet och värdighet.

58 Med hänsyn till ovannämnda syften framgår det att den regel om konsumtion inom gemenskapen som gemenskapslagstiftaren har valt att införa genom artikel 4.2 i direktiv 2001/29 inte utgör en oproportionerlig åtgärd som kan inverka på giltigheten av denna bestämmelse.

59 Av vad som anförts följer att proportionalitetsprincipen inte har åsidosatts.

— Åsidosättande av yttrandefriheten

60 Enligt Laserdisken leder artikel 4.2 i direktiv 2001/29 till att unionsmedborgarna berövas sin rätt att ta emot uppgifter, vilket strider mot artikel 10 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen). Laserdisken har vidare åberopat att upphovsrättsinnehavarnas frihet att sprida sina idéer har åsidosatts.

61 Domstolen erinrar härvid inledningsvis om att det följer av fast rättspraxis att de grundläggande rättigheterna utgör en integrerad del av de allmänna rättsprinciper som domstolen skall säkerställa efterlevnaden av, och att den därvid utgår från medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner samt från den vägledning som ges i de folkrättsliga dokument angående skydd för de mänskliga rättigheterna som medlemsstaterna varit med om att utarbeta eller har tillträtt. I detta sammanhang är Europakonventionen av särskild betydelse (dom av den 12 juni 2003 i mål C-112/00, Schmidberger, REG 2003, s. I-5659, punkt 71 och där angiven rättspraxis).

62 Yttrandefriheten, som stadsfästs i artikel 10 i Europakonventionen, utgör en grundläggande rättighet som gemenskapsdomstolarna skall säkerställa iakttagandet av (dom av den 18 juni 1991 i mål C-260/89, ERT, REG 1991, s. I-2925, punkt 44; svensk specialutgåva, volym 11, s. I-209). Detsamma gäller äganderätten, som garanteras i artikel 1 i tilläggsprotokollet till Europakonventionen (se, för ett motsvarande synsätt, dom av den 12 maj 2005 i mål C-347/03, Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia och ERSA, REG 2005, s. I-3785, punkt 119, och av den 12 juli 2005 i de förenade målen C-154/04 och C-155/04, Alliance for Natural Health m.fl., REG 2005, s. I-6451, punkt 126).

63 För det första kan påståendet att yttrandefriheten, som garanteras i artikel 10 i Europakonventionen, åsidosätts genom att upphovsrättsinnehavaren förhindras att sprida sina idéer inte godtas. Enligt artikel 4.2 i direktiv 2001/29 konsumeras spridningsrätten nämligen endast om upphovsrättsinnehavaren har samtyckt till den första försäljningen eller den första överföringen av äganderätten i någon annan form. Rättsinnehavaren kan således kontrollera när föremålet för spridningsrätten släpps ut på marknaden. I det sammanhanget kan yttrandefriheten uppenbarligen inte åberopas för att ogiltigförklara konsumtionsregeln.

64 Vad för det andra gäller friheten att ta emot uppgifter erinrar domstolen om att även om det skulle antas att konsumtionsregeln i artikel 4.2 i direktiv 2001/29 kan begränsa den friheten, framgår det ändå av artikel 10.2 i Europakonventionen att de friheter som garanteras i artikel 10.1 kan bli föremål för vissa inskränkningar om allmänintresset påkallar det, förutsatt att sådana undantag har stöd i lag, grundas på ett eller flera mål som är legitima enligt nämnda bestämmelse och är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle, det vill säga motiverade av tvingande sociala hänsyn, samt bland annat står i proportion till det legitima mål som eftersträvas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 mars 2004 i mål C-71/02, Karner, REG 2004, s. I-3025, punkt 50).

65 I detta fall är den påstådda inskränkningen av friheten att ta emot uppgifter motiverad med tanke på att det är nödvändigt att skydda immaterialrättigheter, såsom upphovsrätten, vilka är en form av äganderätt.

66 Av detta följer att yttrandefriheten inte har åsidosatts.

— Åsidosättande av principen om likabehandling

67 Laserdisken har hävdat att konsumtionsregeln i artikel 4.2 i direktiv 2001/29 kan strida mot principen om likabehandling. Företaget har därvid anfört som exempel att en producent och en licenstagare i en tredje stat inte befinner sig i en likställd situation jämfört med en producent och en licenstagare inom gemenskapen.

68 Enligt fast rättspraxis innebär likabehandlingsprincipen att lika situationer inte får behandlas olika och olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling (domen i det ovannämnda målet ABNA m.fl., punkt 63 och där angiven rättspraxis).

69 Även om det antas att det i förevarande sammanhang kan finnas fog för det argument som har anförts av sökanden i målet vid den nationella domstolen, visar inte det att tillämpningen av artikel 4.2 i direktivet leder till att två lika situationer behandlas olika. Det råder inget tvivel om att en producent och en licenstagare i en tredje stat och en producent och en licenstagare inom gemenskapen inte befinner sig i samma eller lika situationer. Vad Laserdisken har hävdat är i grunden att situationer som är uppenbart olika skall behandlas lika.

70 Av detta följer att principen om likabehandling inte har åsidosatts.

— Åsidosättande av artiklarna 151 EG och 153 EG

71 Enligt artikel 151.1 EG skall gemenskapen bidra till kulturens utveckling i medlemsstaterna med respekt för dessas nationella och regionala mångfald samtidigt som gemenskapen skall framhäva det gemensamma kulturarvet.

72 I artikel 153.1 EG stadgas bland annat att gemenskapen, för att främja konsumenternas intressen och säkerställa en hög konsumentskyddsnivå, skall bidra till att främja deras rätt till information och utbildning.

73 Laserdisken har, understödd av den polska regeringen, gjort gällande att gemenskapen har åsidosatt ovannämnda bestämmelser genom att anta artikel 4.2 i direktiv 2001/29.

74 Det skall för det första konstateras att flera av skälen i direktivet syftar på nämnda bestämmelser, uttryckligen eller i sak.

75 Såsom framgår av skälen 9 och 11 i direktiv 2001/29 måste utgångspunkten för en harmonisering av upphovsrätt och närstående rättigheter vara en hög skyddsnivå, eftersom dessa rättigheter har en avgörande betydelse för det intellektuella skapandet och ett effektivt och strikt system för att skydda dem är ett av de viktigaste sätten för att se till att det europeiska kulturskapandet och den europeiska kulturproduktionen får nödvändiga resurser och för att värna om skapande och utövande konstnärers självständighet och värdighet.

76 I detta avseende anges det i skäl 12 i direktiv 2001/29 att ett tillfredsställande skydd för upphovsrättsliga verk och alster som omfattas av närstående rättigheter även är av stor betydelse kulturellt sett. Enligt artikel 151 EG skall gemenskapen beakta de kulturella aspekterna då den handlar.

77 Slutligen bör direktiv 2001/29 enligt skäl 14 främja utbildning och kultur genom skyddet av verk och andra alster och på samma gång medge undantag eller inskränkningar i allmänhetens intresse när det gäller utbildning och undervisning.

78 För det andra införs genom artikel 5 i direktiv 2001/29 ett system med undantag och inskränkningar från de olika rättigheter som stadgas i artiklarna 2–4 för att ge medlemsstaterna utrymme att utöva sin behörighet, bland annat när det gäller utbildning och undervisning.

79 Detta system begränsas dessutom strikt genom artikel 5.5, enligt vilken de föreskrivna undantagen och inskränkningarna endast får tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.

80 Av vad som anförts följer att gemenskapsinstitutionerna fullt ut beaktade de kulturella aspekter som är karakteristiska för medlemsstaterna, som sökanden i målet vid den nationella domstolen i sak har hänvisat till, och rätten till utbildning, som gemenskapslagstiftaren skall ta hänsyn till då den handlar, när de utarbetade och antog direktiv 2001/29.

81 Av detta följer att argumentet att artiklarna 151 EG och 153 EG har åsidosatts inte kan godtas.

82 Domstolen slår således fast att det vid prövningen av den hänskjutande domstolens första tolkningsfråga inte har framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av artikel 4.2 i direktiv 2001/29.

Rättegångskostnader

83 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) **Vid prövningen av den första tolkningsfrågan har det inte framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av artikel 4.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället.**

2) **Artikel 4.2 i direktiv 2001/29 skall tolkas så, att den utgör hinder för nationella bestämmelser vari föreskrivs att spridningsrätten avseende originalet eller kopior av ett verk skall konsumeras genom att detta eller dessa släpps ut på marknaden av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke utanför Europeiska gemenskapen.**

Underskrifter